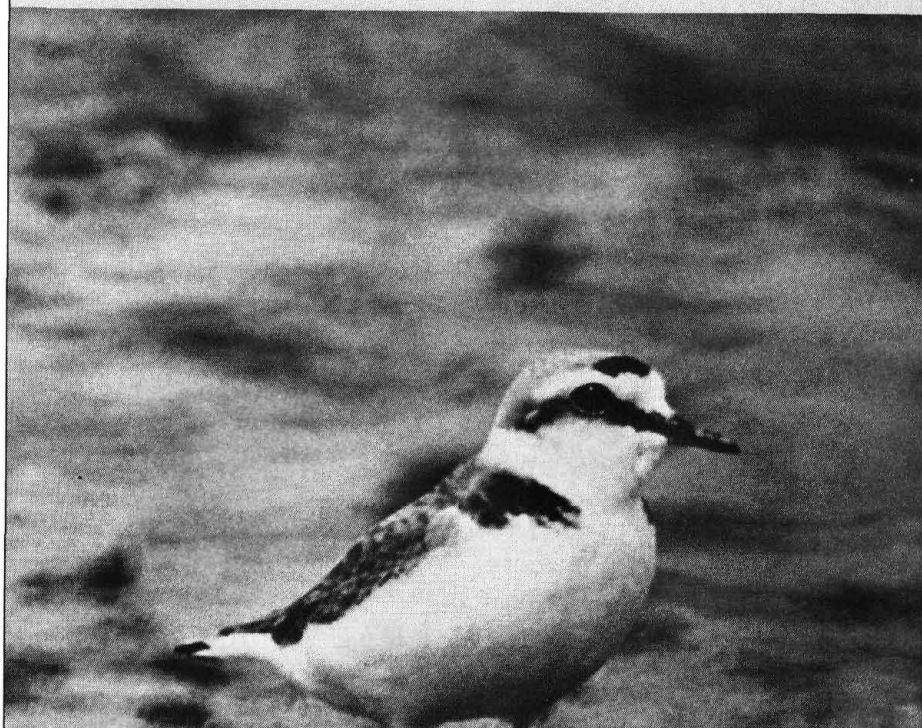


Vogels langs de Krammer

De Krammerse Slikken zijn slechts spaarzaam door vogelaars bezocht, en daardoor is er ook niet veel over de avifauna van dit gebied gepubliceerd. Een van de weinigen die hier zeer geregeld excursies maakten, was J. A. Everaers, die dat naar schatting ruim duizendmaal deed. Uit de notities van zijn ornithologische waarnemingen tussen 1974 en 1981 stelde hij het boekje 'Krammer'¹⁾ samen om de gegevens over de avifauna vast te leggen van deze 'vergeten en verzwegen hoek' voordat het water er zoet en stil zou worden. Nog eenmaal ging hij terug naar het excursiegebied, waar inmiddels al veel was veranderd. In nebenstaand artikel kan de lezer hem vergezellen.

¹⁾ 'De Krammer, Verslag van ornithologische waarnemingen aan de zuidkust van Oost-Flakkee', is te bestellen door overmaking van f 10,- op postgironr. 2940138 van de penn. Vereniging Natuur en Landschapsbescherming Goeree-Overflakkee, Wittestraat 16, 3253 XM Ouddorp.



J. A. Everaers

De Krammer

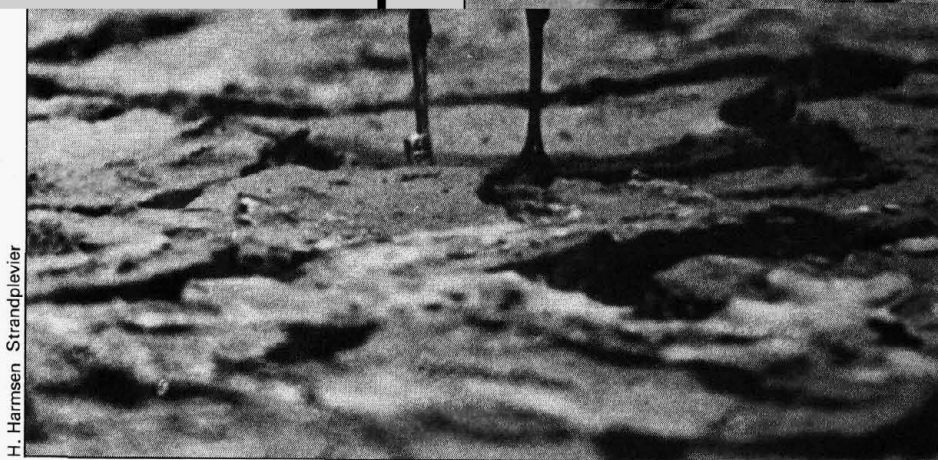
wordt zoet,

vogels vaarwel

Zaterdagmiddag, 29 september 1984. Een dode Rotgans in de veek aan de buitendijk langs de Krammer. Onze eerste waarneming heeft haast symbolische betekenis. Het dier draagt geen ring en nadere beschouwing wijst uit dat het een juveniel exemplaar betreft. De laagwaterstand is zojuist bereikt en in de verte weten we achter de mosselpercelen groepen Rotganzen in de geul tussen de slikken en de zandplaat voor 'Bol Baken'. Later zullen we ze daar inderdaad aantreffen. Halverwege onze tocht (fig. 1) vliegt een zevental over. Slechts één jong van dit jaar erbij. Alweer een slecht broedseizoen? Daarover hebben we nog niets vernomen en we hopen dat deze waarneming slechts toevallig is.

We lopen verder naar de waterlijn. Het werkeiland begint nu echt monsterachtige vormen aan te nemen. 'Horizonvervuiling' is in dit verband een eufemisme. Deze puist in het landschap vormt de werkelijke bedreiging voor ons excursieterrein. Hier is het allemaal om te doen. Voorgoed zal er een eind komen aan een uniek vogelgebied, de zoutte Krammer. Een landtong bezegelt haar lot.

men aan een uniek vogelgebied, de zoutte Krammer. Een landtong bezegelt haar lot.



H. Harmsen Strandplevier

Grutto's en andere steltlopers. We seren ons dat we weer kwaad worden. Kwaad om het komende einde. We lopen nu langs de waterlijn. Het is zoet op het wad en eigenlijk vormen we de bron van verstoring. Honderden rovers in de verte pesten we eender. Wilde Eenden, maar vooral Smienten. De Smienten bepalen het beeld in het tijd van het jaar. Een voorzichtige schatting brengt ons op ongeveer 3500 exemplaren en we filosoferen over het aantal dat nu op het gehele Krammer Volkerak aanwezig kan zijn. Bij 5000 het gebied reeds van internationale



Fig. 1. Overzicht Krammer; oooooo excursieroute.



H. Harmsen Rosse Grutto

Situatie om de Krammer

In 1986 zal de stormvloedkering in de Oosterschelde operationeel zijn. Daarna zullen de laatste werken in het kader van de Deltawerken afgemaakt worden, nl. de compartimenteringsdammen, waaronder de Philipsdam. De invloed van zout water en getij zal daarmee begrensd zijn. Aan de oostzijde van deze dammen ontstaat het Zoommeer, bestaande uit Volkerak, Krammer, Eendracht en de Rijn-Schelde-verbinding.

Na sluiting van de Philipsdam wordt door de Volkerakdam, waar daartoe een speciale spuisluis is gebouwd, Rijnwater naar het Zoommeer geleid. Het zoutgehalte zal daardoor binnen enkele jaren dalen van 13‰ naar ca. 1‰. Over de kwaliteit van dit water moet men niet al te hoge verwachtingen hebben; hoewel zware metalen, gebonden aan slibdeeltjes bezinken in Nieuwe Merwede en Hollands Diep, mag in het Zoommeer nog wel enige verontreiniging verwacht worden. Overigens zal het Zoommeer ook met zoet water uit Dintel en Steenbergse Vliet gevoed worden.

Door het wegvallen van het getij komt een grotere oppervlakte permanent boven water, nl. 1800 ha tegen nu 630 ha schor. Ongeveer de helft van de slikken, die nu nog dagelijks twee keer overvloed worden, zal permanent onder water komen te staan.

Op de Rijn-Schelde-verbinding moet volgens het Tractaat met België een vast peil gehandhaafd blijven. De ervaringen in de andere afgesloten Deltawateren hebben geleerd dat door het vaste peil enorme stukken land kunnen afslaan. Het is dus van het grootste belang om tijdig een oeververdediging aan te leggen.

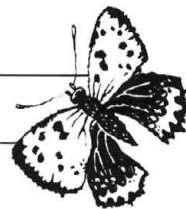
Hoewel het Zoommeer door de verbinding met Antwerpen een belangrijke scheepvaartfunctie heeft, zijn er grote en belangrijke natuurgebieden gelegen, zoals de zuidelijke Ventjagersplaten en de Slikken van de Heen en de hier beschreven Krammerse Slikken. Voor een adequaat beheer in deze dynamische periode is het noodzakelijk tijdig op de veranderingen in te kunnen spelen.

kenis. We menen dat dit aantal ruimschoots wordt overschreden. Steeds opnieuw vluchten van honderden vogels. Zoals vaker praten we over erkende nationale vogelterreinen. Terreinen waar we het onze niet voor willen ruilen. Natuurlijk is de Flevo prachtig, schitterend ook de Scheelhoek en noem maar op. Maar hier langs de laagwaterlijn kijken we niet alleen naar vogels, we zitten er tussenin. En letterlijk sluit achter ons het wad zich

weer met allerlei steltlopers en eenden die we eerder vóór ons oppeetten.

Op het water legt een visser een lijn uit en we horen achter ons een Visdief. Op de staken die de mosselpercelen markeren zien we Aalscholvers. Vél Aalscholvers: we stellen nog eens vast dat de Aalscholver zeer talrijk is geworden in vergelijking met onze eerste excursies, toen we nog opkeken als we er één zagen. Futen op het water en hier en

daar Zilvermeeuwen. Een Mantelmeeuw rust uit op een bak en links van ons op het wad: tjoe, tjoe, tjoe. We meenden al eerder een Groenpoot te hebben gehoord, maar nu zijn we er zeker van. Het water schuift langzaam het slik op, de vloed heeft ingezet. Af en toe een plons in het water. Harders, zo vermoeden we. In de lucht met regelmaat piepers en ander klein grut op weg naar het zuiden. Een eenzame Grauwe Gans trekt onze



Lage bekken in mei 1983, waar toen de waterstand laag werd gehouden om vogels gelegenheid te geven te broeden. Heden onder water. Op de achtergrond de pompgebouwen van de sluizen in de Philipsdam.

aandacht omhoog. Verderop zien we Steenlopers rond een oud mosselperceel en over het wad komt het welluidende roepen van Wulpen.

Het is rustig weer, zonnig en windstil en om ons heen vogels, massa's vogels. Een honderdtal Rotganzen verlaat een priel en het bekende rot-rot klinkt als muziek in onze oren. Meteen beseffen we dat we dit geluid over twee jaar hier niet meer zullen horen. Afbuigend naar de buitendijk terug ontwaren we achter een paar reepjes Spartina enkele Bontbekplevieren en Tureluurs. Ook vluchten Zilverplevieren verlaten het wad, sommige nog in zomerkleed.

Sinds de buitendijk is verhoogd met een stalen damwand worden de gorsen niet meer begraasd. Een enorm verschil met vóór die tijd. Lamsoor en Zee-aster bloeien nog. Uit een kreek schiet een Watersnip de lucht in. De zoutplanten op het gors zijn hoog opgegroeid en we vermoeden dat het de Tureluur in het broedseizoen misschien ten goede is gekomen. Hoewel! De waterstanden zijn nog steeds dramatisch hoog. Te hoog voor de legsels van Scholeksters, Bontbekjes en Tureluurs. Strandplevieren zullen er inmiddels niet meer broeden. De toenemende recreatie liep al geruime tijd parallel met het afnemen van broedgevallen.

Teruglopend naar ons beginpunt zien we binnendijs twee Bruine Kiekendieven. Een paartje Patrijs wordt aangevallen. De Patrijzen maken zich groot en dik, te groot voor de Kieken.

Nog even kijken we bij de hoogwaterkeersluis van Oude Tonge, waar het water al de oever heeft bereikt. In de sluisreek zien we een Blauwe Reiger en een Dodaars. Een Aalscholver heeft tweemaal in successie prijs. Op de eeuwkant een Tapuit en zowaar een soort die we nog niet eerder hebben waargenomen op de Krammer: Een Zwarte Roodstaart, die rust alvorens over te wippen naar Zeeland.

